प्रधानमन्त्री जंगबहादुर राणाको समयको नेपाल-भोट युद्धको ऐतिहासिक सामग्री

(गतांकको बाँकी)

माकलस्या अड्डा — १पट्टी १३
श्रीमहिंद्रदलपल्टनका पपा खलासी — पट्टी ९
२तोपको — ४
४तोपको — ५
देवीदत्तपल्टनका पिपा पट्टी — ४

पाङसिटार अड्डा — १पट्टी १३
श्रीमहिंद्रदल ७तोपका खलासी पट्टी — ५
श्रीरामदल १२तोपका खलासी पट्टी — ४
सेरका पिपा रामदल महिंद्रदलमा भर्ना भै आयाका पट्टी — ४

लुकन्या गाउ अड्डा — १पट्टी १७
रामदल ६पट्टीका खलासी पट्टी — ५
श्रीनाथका पिपा पट्टी — ४
पुराना गोरखका पिपा पट्टी — ४
जंगनाथका पिपा पट्टी — ४

प्यीफेटि अड्डामा — १पट्टी १९
श्रीमहिंद्रदलपल्टनका खलासी पट्टी — १५
१तोपको — ५
८तोपको — ५
१२तोपाको पट्टी — ५

श्रीगोरखदलपल्टनका पिपा पट्टी — ४

ज्येष्ठ वदी १४ रोज २मा

नसेविचमा श्रीप्राइममिनिस्टर काहजुरमा श्रीजनरल जगत्सम्सेर जङ्ग कुँवर

रास्ताजी वाटले श्रीचह्राइ पठायाको श्री पर्सकोरकोकि फायेर गर्न्या फौजले दुस्म
न पाउन्या चाडो रसद पुगन्यावेहोराको तजवीज वा धन तिमी जान्दछौ भनीले श्री
वक्स्याका अर्थ जानत भरसम गर्दुर गर्नैछु फुगादे श्री डेढ कोसमाठी वस्याको दु
स्मनको याद राख्न्याका मगर म पनी श्री रैफल लेटर पलटन २ली जेठका ९
दिन जादा साइतछ ताहा आइ पुग्न्याछु उ तिंन्याल रसद पजाना पनी केही
ज्मा होला तिमीले पनी तह की तको खवर बुझन पठाउन्यछौ भनीले श्रीवक्स्या
काअर्थ तिडेढ कोसमा वस्याको दुस्मनको निमित्त जानत भर विकट रह्मनप
हरागरि राख्याको छु रसद को पनी ताकीती भरसम गर्दुर गन्याकोछु दुस्मन
डेढ कोस दुइ कोसमा वस्याको छ हिजो चिनीआको ताल्वेयेर अटी दोमास्सा
ताहा आइ भेट गन्या खानापीना लाइ रसद दारू बाघास सबै थोक चाहीदो कु
रो दी किच्चा दे श्री वाहिर घर पनी थिया पाल ३।४ गोटा दो वाहीवस भनी
दिआर घ्याँड माइ हामी सँग भेट गन्यो र मैले पैह्ले श्री चिन वाटसाह अरू भैभा
रादार ल्हासाका अम्बा हरूलाइ आराम छ की भनी सोद्धा आराम छ भन्यो उस
ले पनी श्री पर्सकोर कार श्री प्राइमा मिनिस्टर सबैका सरिरमा आराम छ की भ
नी सोद्धा मैले श्री चिनवाट साह का मेहमानगीले सबैलाइ आराम छ भन्या फेरी
मैले ताल्वेयेलाइ तिमी अम्बाले पठाइ आयाका हौ की केही खत पत्र दि पठाया
को छ की आफै आयाका हौ की भनी सोद्धा भोली मंगलवार १२ घडी दिन विता
ई विँतिगरौंला भन्यो र हामी डेरामा फर्कि आऔं ताल्वेये घ्याँड मै वस्याको थियो
कर्नेल सिंह विर पाडे लाइ सीगौरा श्री आया थ्या सीधी सरपन को विचार गरेछ
मता अघी श्री जनरल साहेबवाट तजवीज गरि पठाइ वक्स्याका ठाउमा वस्नजा
न्छु थिंगरि देउ भनी पठायेछ र उन्छ जाहासजी जोलागछ उही वस्नु भ
नी पठाआर किच्चाको फाका टघो वाहिर पाल मा वसी रह्याकोछ आज १२
घडी दिन विताई वान चित हन्याछ मुकाफुगाकि छ्याभु भा ——

जेष्ठ वदी १५ रोज २मा

दर्फे श्री प्राइम्मिनिष्टर कोहनुरमा श्री जनरल जगतसम्सेर जङ कुवर राणाजी वाट:
लेषी चढाइ पठायाको आज १२ घडी दिन छंदा भेट गर्छु भनी पठायो ए:
गुम्वा माल्याई भेट गर्‍यो क्या हो कसो हो क्या काम ले आयौ भनी हामीले सोधा
नआ अम्वाल्हा सावोट हिड्याको ५।७ दिन भयो उनै अम्वाल मलाई भनि पठा:
याको कुरा गोर्षाले क्या कुरामा चित्त नवुझी कन लडाञी गर्‍याको हो यो कुरो
निस्तुक वुझी लेषी पठाइदे भनी नआ अम्वाल लेषी पठाउंदा म आयाको हुं:
भनी ताल्वे येले भन्योर अघी पनी भोट्याहरूले छरै कुरामा दुःख गर्‍याको हुनाले केही:
कुरामा श्री ५ वादसाहलाई खुसी तुल्याइ विंति गरौंला भन्या मनमा लाग्याको थियो ये
सैवषमा श्री वादसाहका मुलुकमा कीसिलेंड दुःख दियाको छ भन्या खवर सुन्दा श्री ५ वा
दसाहलाई दुःख दिन्या कीसिलाई मारि श्री ५ वादसाहलाई खुसि तुल्याई हामी माझी भो
टले विनाञी विडुन गर्‍याको सवै जाहेर गरी भोट समेत हाम्रो तालुक गरौंला भन्या मन्सु
वाले अठार हजार सिपाही अठार हजार पिपा असासी ३०३२ ताप ऊसै माफिकको सर
जाम ली श्री ५ वादसाहलाई खेलता पठायामा पनी भोटका खलले १० मैन्हा सम्म
खेलता अडाइ पछि आउंनु पर्दैन भन्या जवाफ आ.पा. १० मैन्हा सम्म जवाफ सुद्धी ना
उंदा कौसी सँग हामीले लडाञी गर्न अवस्य पर्‍यो भनी सर्वजाना हस्त दफौज तैया
र गर्दा छरै सर्व हाम्रो लागन गयो पछि भोटे हरूले ल्हासामा वस्न्या हाम्रा नाइकाह
रूलाइ वेइज्जत गरि चिया चपाओ पानी वेपार समेत वंद गर्दारे केही मायेक फुरु
जगात लिन्या तिन फुरु जगात लिंदा १८ सयेषोलामा हाम्रा रैयत हरूसमेत २।३ ज
नालाइ मारी २।३ जनालाइ घाइ ल्याग रि सात सैं चोरि रह्यो हाम्रा रैतीको आलमाल सम
त भोटे हरूले लुटी लै जादा सहन न सकी हामीले फौज चढाइ गराया को हो वा
दसाह संग विरोध गरौंला र चिनीआ फेरा जमितलको ला भन्या मन्सुवाले होइन
श्री वादसाहका हकलाई जत्ता अघी हामीले मान्याको थियो उस भन्दा पनी ज्या

दा गरि·हामीले मान्याकैछ·भोट्ले साह्रै विदुत्गर्दा सहन नसकी यो फेर जचह्रा
याको हो वादसाहवाट यो कुराको अजि भयो भन्यापनी यो वेहोराको विंतिगरि·
वास्साहको चिन्त वुझाउनसकन्यैछौ·भोटेको मुलुक लिउला ता पनी भोट्याले
मान्या भन्दा वढता गरि हाम्रीपनी वास्साहलाई मान्यैछौ·हाम्रो अम्विका वुझाई भोटेह
रु सलतनन घागर्दैछौं भन्यापनी हामी नाही भन्यादैछनौ जसागरी तिमी हरुको वढी
पाईछ सो पाठ गर्न तिमीहरु जान्यैछौ·भन्याजवाप दिंआइकुरा गर्दा योखवर ल्हा
साका अम्वोलाइ पठायौकी भनी ताल्वेयेले सो धार अघीपनी १।२ फेरा पठाया·
को हो·निमुकसवर लिखलीतास्मेत गरिनाइक्याराम सुन्दर·लाई पठायाकोहो·के·
ही दिन कुति माथुनियो केहीदिन टिगरि माथुनीयो·पद्धीलह चिजुङ·मम पुग्याई
फर्काइदियाछन्·भोट्याको खेल हामी वुझ्नुसक्दैनौ·श्री ५ वादसाह·लाई लेख्या·
को खलेतार·अम्वालाई लेख्याको चिठी पुग्या पुग्येन हामीले केही थाहा पायाको छै
न·भनी हामीले भन्दा वडो ठाउमा लेख्याको अर्जि चिठी·खाना तिना मानी सक्ने द
वाउन सकदैनन्·अर्जि चिठी ता पुग्यो हो अवर गोर्षाको वेहोरा पनी वुझ्यो अं
म्वालाइ लेषी पठाउँछु·केही दिनमा अम्वा पनी आइपुग्न्या छन्·यो पत्या·
को डुइ तिर·को झगडा थामनु पर्दछ भनी ताल्वेयेले भन्दा·वेस वढीया भन्यौ·
जो हामीले भन्नुपर्न्याकुरा·तिमीलाइ भन्यौं अव ५।७ दिनमा·श्री प्राइममिनि
ष्टर दाजैज्यू पनी पाल्नुहुन्याछ·जो विंति गर्नुपर्न्या कुरो अम्वार तिमी भै
श्री प्राइममिनिष्टर दाजैज्यूको चिन्त वुझ्ये भन्या·न होइसकन्या कुरा के
ही छैन जान्या जान्या सके ला·ठुला मानिस लेगन्याको·क्या कुरो होइ सक्तैन स
वै कुरो होइ सकछ·भन्यौर·विदा गरि·डेरामा पठायौं उपनी खुसी भै डेरामा
गयो·मुकाम झुगा किंध्वा शुभम्

श्री मिनिष्टर जनरलका हजुरमा रे वस्ट वेहोरा सदर·

जेष्ठ वदी १४ रोज ३ मा·

तसैं वखत्मा श्री प्राइम मिनिष्टर्का हजुरमा श्री मिनिष्टर जनालवाट लेषीन्च फ्राईष
ठमाको फुगावाट कौक्का भाइले हजुर मा लेष्याको चिठी र खामा कुती तर्फ का वे
होराका विजिनीस पठाउनु भयाको आद्य पुगी विस्तार वुझ्यौं ताहावाट लिष्हिला
ईर वेलाडः त्सुडःलाइ मफुगा पुग्या पछि लेषी पठाउला भनि गरि हानन् मेरो चिठी
नोट गरि नहोनु रसद अजाना प्रसस्त गरि राख्नु भन्या वेहोराको चिठी लेषी प
ठाउनु भनी मर्जि भै आयाका कुरालाइ लेषी पठाउन्या काम गर्यौं कप्तान् मले
जङ् पाडेर छुग्या लहरूलाई चाहिन्या कुराको मद्दत दिदै रहन्या काम गर्यौ लाग
श्री भाइ जनरल जगत्सम्सेर जङ् कुवर राणाजी र श्री विगेडीयर जनरल वङ्ग
वहादुर कुवर राणाजी का नाउमा लेषी वक्सनु भयाको चिठी पनी खाना गर्यांह्रा
साका सेथ्याकाजीले श्री जनरल धीरसम्सेर जङ् कुवर राणाजी लाइ भोट्या अक्षे
रमा लेष्याको चिठी आयेछ र वाहा भोट्या अक्षर उतार्न्या मानिस नहुदा आहा
पठाइदियाछन् र नाइक्या रामसुन्दर वाट आहा तर्जुमा गरायाको येक तर्जुमा श्री
जनरल भाइ धीरसम्सेर जङ् कुवर राणाजी लाइ पठाई दियाँ येक तर्जुमा र प
सै भोट्या अक्षर को चिठी विजीनीस चलाई पठायाको छ जाहेर होला येस भो
ट्या चिठीको कुन् माफिक को जवाप लेख भनी पठाउन्या होसी सो माफिक
लेषी पठाउन्या काम गर्‍हुला शुभम्

ज्येष्ठ वदि १४ रोज ३ मा

श्री मिनिष्टर जनरलवाट कप्तान हरिहरसिं वस्न्यात लाइ लेषी गयाको ताहाको
वाटो वन्या को विस्तार सहितैं भयाको विस्तार लेषन्याका मवढिया गन्या छौ
हाम्रा सिवाना देषी वढि जान्या कुरालाई हाल ताहा देषी नवढनु भन्या श्री प्रा
इम मिनिष्टर दाज्युवाट लेषी आया जाहावाट वेढ भन्या चिठी न आउ

जिसम्म तिम्रो ह्ले सिवाटेषी वढन्याकाम नगर आज्ञावाट वढ भन्या जवा
पनजी जिसम्म रसद गोह्रको ताकीती गरि रसद जम्मा गर्न्यार आफ्नु फौज त
यारि गरि राषी आफ्ना होसियार सँग रहन्याकाम गर शुभम्

जेष्ठ वदी १४ रोज ३ मा

श्री मिनिस्टर जनरलबाट श्री विगेडीयर जनरल धर्क्क वहादुर कुवर राणा
जी लाई लेषी गयाको । गुन्हा भन्या जगा फत्ये भयाको फत्ये नामाको आज्ञावाट
लेषी गयाव मोजिम सुस्तिनामाको वढाइ गयाको विस्तार तेसतर्फको जा भयाको
विस्तार लेषी पठाउन्याकाम वढी आगयाछौ दुस्मन सँग हानतोरि हाम्रा फत्ये भया
पछि यसैवषतमा सवै मोहडावाट दुस्मनलाई सिकिस्त भया दुस्मनले धोग न आयो
भन्या आफ्नु मुलुकमा फिकर धावन्दो वक्त होला भन्या चिन्तमा लागछ भनी लेष्याका कु
रालाई वढीयाले ल्याउँछौ मरु गाप गयाँ पछि लेषी पठाउला र ठिगरिहानन ठिगरि
हौंनु भन्या मेरो चिठी नगै नहीनु भन्या कुरा लेषी पठाउनु भनी श्री प्राद्मन मिनिस्टर दा
जेज्यूबाट लेषी आयो तसर्थ श्री प्राद्मन मिनिस्टर दाज्यैज्यू कुगाफ्नु भयापछि जुन
माफिक तिमीलाई लेषीजाला सोफिकर गरौला श्री प्राद्मन मिनिस्टर दाजेज्यूबाट ये सेगर भ
न्या चिठी नजी जिसम्म आफ्ना सिवानाटेषी वढीजान्याकाम नगर आफ्ना फौज सभा
नातयार गरी रसद गोह्रको ताकीती गरि रसद जम्मा गरि रहन्याकाम गर श्री प्राद्मन मि
निस्टर दाजेज्यूबाट तिम्रा नाउँ माले ष्याको चिठीले वुझौला शुभम्

ज्येष्ठ वदी १४ रोज ३ मा

श्री मिनिस्टर जनरलबाट श्री जनरल धीरसमसेर जङ कुवर राणाजी लाई लेषीग
को अस्ति तिमीले पठायाको भोट्या अक्षरको चिठी तिमीलाई सेठ काजीले लेष्या
कोरहेछ त्यो चिठी रामसन्दर लाइ उतार्न लगाई उतार भोट्या [illegible]

र श्री प्राईममिनिष्टर दाज्यैज्यूका हजुरमा चह्राई पठाउन्याका मगज्या व्हाहाबाट जो
न माफिक् जवाप् आउँला सो माफिक लेषी पठाउला भोष्या अक्षरको उतार १ ति
मीलाई पनी पठाइदियाको छ विस्तार बुझौला मकुगापुगया पछी लेषी पठाउला र टिग
रिहीनु भन्या मेरो चिठी नगै नहौंनु भन्या कुरा लेषी पठाउनु भन्या श्री प्राइममि
निष्टर दाज्यैज्यू बाट लेषी आयो तसर्थ श्री प्राइममिनिष्टर दाज्यैज्यूको मा पुगनु भ
या पछि जौन माफिक तिमीलाई लेषी आउला सो माफिक गरौला व्हाहाबाट ये
सो गर भन्या चिठी न आउँजीसम्म कुनै देषी वढन्या काम न गर्नु कुनै मा रसद
हरू चाडो ज्मा गर्न लाउन्या र आफ्ना फौजलाई तयार गरि राख्न्या काम भन्या वढीया
होला श्री प्राइममिनिष्टर दाज्यैज्यू बाट तिम्रा नाउमा आयाका चिठी १ पठाइदिया
कोछ विस्तार तैसै लेषु भौला शुभम

जेष्ठ वदी ३० रोज ४ मा.

ताहा पछि श्री प्राइममिनिष्टरबाट श्री मिनिष्टर जनरललाई लेषी आयाको श्री जनर
ल भाई धीरसमसेर जङ्ग कुवर राणाजी ले जेष्ठ वदी १० रोज ५ मौकु तिबाट लेष्याका चिठी
मा पल्टनलाई र षिपाहीलासीलाई १०।१५ दिनको रसद ज्मा भयाको छैन सुनागुम्बा
चाडो नहानी मंजुर पर्न्या छैन पाहाडका रैति हरूलाई दुगुमको लिस्ति ब्यासि
साङ्गोदाम्को रसद कुनै पुर्‍याउनु भन्या वंदोवस्त गरिवक्स्या सानापिना मा फौ
ज मन्य्याँषियेनन् भन्या विस्तार मलाई लेषी पठायाका र ह्याछनू र मैले पनी सोही व
मोजिम पाहाडका रैती हरूले रसद वोकाउन्या काम वढीया जगर्याछौ के
रौंल उमाको नसाप कोटालाई पनी सोही वमोजिम को काम चाडो गर्नु भनी ताकी
ता गर्न्या काम वढीया गर्‍याछौ सुनागुम्वा हांनलाइ सवै रसद कुनै न पग्याको छना